

Taal & cultuur

Suriname en de Nederlandse Taalunie

Op 12 december 2003 ondertekenden de Nederlandse Taalunie en de Republiek Suriname een associatieovereenkomst. Na ratificatie van deze overeenkomst door het Surinaamse parlement, wordt Suriname officieel lid van de Nederlandse Taalunie. Hiermee wordt uitvoering gegeven aan een wens die al door de grondleggers van de Taalunie werd gekoesterd.

Bij de totstandkoming van de Taalunie in 1980 realiseerde men zich al zeer goed dat Nederland en België niet de enige twee landen ter wereld waren waar het Nederlands een zeer belangrijke plaats innam. Ook in Suriname is dat het geval. Het Nederlands is daar de taal van het onderwijs, van het bestuur, en van een groot deel van het openbare leven. Naast het Nederlands kent Suriname nog een twintigtal andere talen. Het gebruik van de meeste van die talen is echter beperkt tot een specifieke bevolkingsgroep. Het Nederlands daarentegen heeft een positie als *lingua franca* verworven, als taal die gebruikt wordt voor groepsoverstijgende communicatie.

Voor Nederland en Vlaanderen, die via de Taalunie de gebruiker van het Nederlands waar ook ter wereld ondersteuning willen bieden, is Suriname een natuurlijke partner in taalbeleidskwesties. Het is dan ook niet verwonderlijk dat de Taalunie al geruime tijd samenwerkt met organisaties in Suriname. Zo werden projecten opgezet met het Instituut voor de Opleiding van Leraren en met de Surinaamse Vereniging van Neerlandici. Eerdere pogingen om de samenwerking een formeel kader te bieden, lukten echter niet. Het Taalunieverdrag biedt hiervoor nochtans de mogelijkheid: via een associatieovereenkomst kan een derde land formeel bij de werking van de Taalunie betrok-

ken worden. Steeds als associatie tussen de Taalunie en Suriname op de agenda werd gezet, zorgden gebeurtenissen van politieke aard weer voor verwijdering tussen beide partijen, en werden de associatieplannen maar weer opgeborgen. Tijdens het bezoek eind 2001 van toenmalig Nederlands staatssecretaris voor Cultuur, Rick van der Ploeg, aan Suriname, werd de kwestie weer opgepakt. Deze keer werd er wel vaart gemaakt. Al in 2002 werd overeenstemming bereikt over de wijze waarop de associatieovereenkomst vormgegeven zou worden. Ook bij de uitwerking van die principeovereenkomst bleek niets de toetreding van Suriname tot de Taalunie nog in de weg te staan.

Nu de obstakels voor de toetreding van Suriname uit de weg zijn geruimd, kunnen de Taalunie en Suriname ruimere plannen maken voor hun toekomstige samenwerking. In elk geval zal Suriname aansluiten bij een aantal lopende activiteiten van de Taalunie. Zo wordt in Suriname de officiële spelling van het Nederlands van kracht, wordt gekeken hoe en waar het instrumentarium voor het Neder-

lands dat met steun van de Taalunie wordt ontwikkeld (woordenboeken, certificaten, digitale bestanden, enzovoort) rekening kan houden met het Nederlands in en van Suriname en wordt het land in de mate van het mogelijke betrokken bij allerhande Taalunie-evenementen (bijvoorbeeld de Taalunie Onderwijsprijs, de Inktaap).

Daarnaast wordt er vooral gemikt op samenwerking over het onderwijs in en van het Nederlands. Vanuit zijn missie om de taalgebruiker te ondersteunen, geeft de Taalunie graag veel aandacht aan die terreinen waar het Nederlands voor de taalgebruiker het verschil maakt. Welnu, er zijn weinig domeinen te noemen waarvoor dat meer opgaat dan voor het onderwijs in en van het Nederlands in Suriname. Onderwijs is voor een maatschappij in volle ontwikkeling zoals de Surinaamse natuurlijk van cruciaal belang. Emancipatie van grote delen van de bevolking is slechts mogelijk als het onderwijs hen kansen biedt. In een land met een grote diversiteit aan talen, kan het onderwijs die rol alleen maar vervullen als men oordeelkundig gebruik maakt van een lingua franca als onderwijstaal, en als men de leerlingen goed voorbereidt op het gebruik van die taal. Voor Suriname betekent dit dat het onderwijs in en van het Nederlands een maatschappelijke kwestie van de eerste orde is. Dankzij haar betrokkenheid bij het onderwijs Nederlands als tweede taal in Nederland en Vlaanderen, heeft de Taalunie al heel wat ervaring opgedaan met vergelijkbare onderwijssituaties. Intensieve samenwerking rondom dit onderwerp ligt dan ook voor de hand.

De toetreding van Suriname tot de Taalunie zorgt natuurlijk ook voor de nodige logistieke problemen. Het is sowieso al geen gemakkelijke klus om het ingewikkelde raderwerk van vier organen (de Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren, het Comité van Ministers, de Interparlementaire Commissie en het Algemeen Secretariaat), twee gebiedsdelen en verschillende werkterreinen op een efficiënte manier op elkaar af te stemmen. Met een derde land erbij wordt deze afstemming niet alleen nog gecompliceerder, maar ook nog belangrijker. Daarom werd er in de associatieovereenkomst voor gekozen om voor Suriname eigen regelingen uit te werken. Zo wordt Suriname in het Comité van Ministers vertegenwoordigd door de Surinaamse ambassadeur in Ne-

derland, en wordt in Suriname een werkgroep van de Raad voor Nederlandse Taal en Letteren opgericht. Een medewerker van het Algemeen Secretariaat zal in Suriname als het aanspreekpunt van de Taalunie fungeren.

Verder is afgesproken dat Suriname ook in financieel opzicht aan de Taalunie bijdraagt. Voor de bepaling van de hoogte van de bijdrage wordt uitgegaan van het geschatte aantal sprekers van het Nederlands en de gemiddelde bijdrage die ook Nederland en Vlaanderen per spreker leveren.

De associatieovereenkomst tussen de Nederlandse Taalunie en Suriname wordt in 2008 geëvalueerd. Hopelijk blijkt dan dat dit samenwerkingsverband ertoe heeft bijgedragen dat de band tussen de gebruikers van het Nederlands aan beide zijden van de Atlantische oceaan is versterkt. Het Nederlands kan er alleen maar wel bij varen. Dat Oscar Fernald, een Nederlander van Surinaamse afkomst, het Groot Dictee der Nederlandse Taal 2003 won, kan dan wel een toeval zijn, de timing is toch perfect.

Koen Jaspaert, Algemeen Secretaris van de Nederlandse Taalunie

Zie www.taalunieversum.org.

Nederlandse invloed in zwarte Zuid-Afrikaanse talen

„De Nederlanders kwamen per schip (sekepe). Ze leefden in dorpen (toropo) en bouwden kerken (kereke). Ze harkten hun tuin (hareka). Hun huizen waren van (bak)steen (setena). Ze hadden huisdieren, zoals katten (katse). Ze aten aan tafel (tafole) terwijl ze op een stoel (setulo) zaten. Ze hadden paarden (pere) die ze 's nachts op stal (setala) zetten. Als ze 's morgens opstonden kamden (kama) ze hun haar. Als ze verkouden waren, snoten ze hun neus in een zakdoek (sakatuku). Ze introduceerden allerlei praktische zaken, zoals verrekijkers (ferekekere), spijkers (sepekere), schroeven (sekurufi), handschoenen (hanseku-nu), en naalden (nalete).”

De verwantschap tussen het Nederlands en het Afrikaans is genoegzaam bekend. Wat veel minder bekend is, is dat vanuit het Nederlands nogal wat woorden in de zwarte Zuid-Afrikaanse talen zijn binnengeslopen. Het gaat hier om talen die niet alleen worden gesproken in Zuid-Afrika, maar ook in de buurstaten Botswana en Lesotho.